

Kulturális intézmények akkor és most.
(művelődési ház, könyvtár, színház, ...)

Jelen dolgozat az 1945-90 között Magyarországon bekövetkező kulturális épületállomány változását kívánja bemutatni, a többfunkciós művelődési házakat létrehozó építőmozgalom ismertetésével. A második félévben kísérletet teszek az épületek funkcionális rendszerének és jelenlegi állapotának vizsgálata nyomán megfelelő, alternatív használati funkciók megfogalmazására.

Bevezető:

A második világháború utáni újjáépítési időszakot, az újonnan alakult politikai, kultúrpolitikai és társadalmi rend nagy mértékben meghatározta. Nem csak az épületek stílusa lett előre determinálva, hanem a hétköznapi emberek kultúrával való találkozásainak helye és száma is. Így jöhettek létre az 1960-as évektől különböző méretű, típusú, és funkciójú, az állam által épített közművelődési létesítmények. Első bástyái az országszerte létrehozott művelődési és kultúrházak voltak. Ezek az állami irányítás alá vont épületek a tömegkultúra és nem mellesleg a pártrendezvények színteréül is szolgáltak.

Az 1970-es években lezajlott technológiai (TV, rádió, stb.) és társadalmi változások következtében a lakosság kulturális érdeklődése nagymértékben megváltozott. Az állami intézményfenntartó rendszer folyamatos kivonulása és az intézmények önfenntartóvá válása kapcsán lettek ezek az épületek az ismét újraszerveződő kulturális körök, szakkörök, kiscsoportos foglalkozások helyszínei. Rövid idő leforgása alatt alakult át a művelődési házak központi eseménye a nagy rendezvények felől (a közösségi tánc, színház és közművelődési estekről), a kisebb könyvtárakkal, közösségi terekkel rendelkező multifunkcionális találkozások színterévé. Természetesen a több száz fős előadóterek zárványként megmaradtak az épületek testében.

Ekkor már volt lehetőség és állami fedezet is új, az igényeknek jobban megfelelő épületek építésére, a régiek átépítésére. Azonban ezek időkényszerükből, típusosságukból és csekély adaptációs képességükből adódóan nem tudtak tökéletesen megfelelni funkciójuknak.

Napjaink ismételt társadalmi változása, az alternatív színjátszás, a speciális ismeretek szervezett kereteken belül történő csoportos elsajátítása újra, egyre jobban vonzza a kultúrára vágyó lakosokat.

A korábbi településnagyságra és „mono” funkcióra méretezett, a kultúrát befogadni hivatott házak, ha nem szűntek meg, akkor a kiscsoportos igényeket kielégítő, vegyes működésük miatt mára kinőtték épületüket. Bővítésükre, általában a terület túlépítettsége, a ház szerkezete, vagy éppen „belvárosi volta” miatt nincsen lehetőség. Azonban ezek a házak sokszor még így is képesek régi és egyre bővülő új funkciójukat ellátni.

Vizsgálatom tárgya két – területileg és koncepciónálisan is – teljesen eltérő épületet. Az egyik a Tóth Dezső által tervezett, mai nevén Körösi Csoma Sándor Kőbányai Kulturális Központ, a másik pedig a Hofer Miklós által tervezett Pest megyei Művelődési Központ és Könyvtár Szentendrén.

Ezeket az épületeket a tervezőjük; tervadaptációjuk/egyediségük; valamint a mostani használatuk alapján elemzem. Vizsgálom múltjukat, jelenjüket, továbbírható jövőjüket.

Dolgozat áttekintése:

Bevezető

I. félév:

- Magyarországi kulturális intézetek kialakulása 1945-75-ig.
- Zoom I: Két ház elemzése téri/ történeti összefüggések.
Egyedi: Szentendre - Hofer Miklós (KÖZTI)
Típus: Kőbánya - Vác - Gödöllő - Tóth Dezső (Pestterv)

II. félév:

- Zoom II: továbbírási lehetőségek: (tantárgy-vizsgálatok)
- valós feladatok, tényleges igények megfogalmazása

„Mindenkinek joga van a kultúrához, és azt biztosítani is kell.”

A háború után megalakult tervezőirodáknak támogatniuk kellett az állam által preferált, a kulturális fejlődést szolgáló építészeti programot. Ennek célja egy olyan országos kulturális intézményhálózat megteremtése volt, melynek kapcsán egy egységes szocialista intézménytípus jöhetett létre, mindenkire eljuttatva a kultúra lehetőségét. A XX. századi művelődési ház, mint „intézmény” története azonban nem követhető le csupán az 1949-89 közötti politikai, és kulturális időszakokkal. Gyakran már a századfordulón is¹ alulról, horizontálisan (civiliek által) szerveződő társadalmi igényként fogalmazódott meg ezen kulturális egységek létrehozása. Ilyenek voltak a kaszinókban létrejövő klubok, éttermek csoportjai, az egyletek, a körök stb. Ezek sokszor vallási színezetűek is voltak, és nem ritkán nemek alapján elkülönülve szerveződtek.

„A kulturális forradalom célja a korábbi uralkodó osztályok, kiváltságos rétegek monopóliumának megszüntetése, a munkások és a parasztok számára a művelődési lehetőségek megteremtése, a marxista világnézet terjesztése, a tudomány támogatása, a szocialista művészet kifejlesztése és új szocialista értelmiség kialakítása volt.”²

A kulturális intézmények elterjesztésére állami lépések először az 1951-es törvényjavaslat megszületésével fogalmazódtak meg. Ekkor készültek el az első épülettípusokra lebontott títusterv katalógusok is Farkasdy Zoltán, Zalavári Lajos szerkesztésével (1951-52), melyeket aztán 1960-ig további „Művelődésügyi títustervek katalógusai” követtek.

A törvényjavaslat így szólt:

„37. § (1) A dolgozó tömegek műveltségi színvonalának emelésére a tervidőszakban nagymértékben fejleszteni kell az üzemi és területi kultúrotthonok, a mozik és a népkönyvtárak hálózatát.

(2) Az ötéves tervidőszak végére 3500 kultúrotthonnak kell működnie.”³

Ekkor a művelődési házak, művelődési otthonok állam által lefektetett célja, hogy a lakosság szervezett világnézeti, politikai, szakmai, továbbá művészeti nevelését, társas élete formáinak kialakítását és színvonalas szórakozását irányítsa, befolyásolja. A korábbi létesítmények civil közönsége önszerveződő módon továbbra is részt vett a kulturális életben, azonban nagy részük elfordult az államilag létrehozott intézmények közösségi életétől.

Ma legtöbbször azt gondoljuk, hogy korábban a szerveződések pusztán csak a főurak, arisztokrácia kiváltságai voltak, azonban ezzel szemben pont azok a polgári, nagypolgári értelmiség által létrehozott közösségi terek működtek a közkultúra szolgálatában, melyekből később államosított kultúrházak lettek. Ilyen volt például az egyik vizsgált épület, a kőbányai kaszinó intézménye is, mely jómódú polgárok közösségi akarata, és adománya révén jöhetett létre, és a környezet kulturális életét volt hivatott szolgálni.⁴ (akkor még a mai intézmény elődjében működött.)

Az általános központosítási törekvés több, a korábbiakkal megegyező, azonban eszméjében eltérő alapon nyugvó gyülekezési teret hívott életre. Ezek az államilag és az önkéntesen létrehozott elemek ekkor még körülbelül azonos gyakorisággal voltak jelen a közéletben, azonban a „privát” intézményeket a II. világháború után nagyrészt megszüntették,

¹ Ferkai András, Közti 66 (42+24), Egy tervezőiroda története, Vince Kiadó, 2015, Művelődési épületek Lantos Edit, p313-345, (1932-ben 550 kultúrház, 268 népház, és 1159 népkönyvtár volt Magyarországon)

² KÖPECZI Béla, A magyar kultúra harminc éve idézi KOVALCSIK József, A kultúra csarnokai, i.m., p744

³ Uo., 752

⁴ <http://www.bmknnet.hu/kozmuvc-dk/4/html/tartalom/t3.html> , (utolsó letöltés: 2017.01.04)

működésüket ellehetetlenítették. Az állam először 1949-ben, meghatározó módon 1960-tól jelent meg a kulturális életben. Ebben az időben indul meg a kultúrházépítő mozgalom is.

Ezzel párhuzamosan az újjáépítésben dolgozó építészek egyik első és legfontosabb feladata az elpusztult lakásállomány gyors pótlása volt. Ebben a Típustervező Intézetnek (TTI) 1968-ig meghatározó szerep jutott. 1961-67 között mintegy 60 000 lakás épült. A legtöbb iroda a TTI terveit alapul véve dolgozta ki a saját épülettípusokra lebontott típusterveit. Ez a tendencia csak a '80-as évekre lazult fel. Ekkorra csökkent le a paneles lakásépítések száma (több tízezer lakás évente).

A TTI a tömegesen épülő középületek tervezésében kezdetben típusterv, majd ajánlott tervek kidolgozásával vett részt. Mindezek hagyományos és blokkos építéstechnológiával készültek el. Ilyen előregyártott, adaptált típustervből és azok standard elemeiből épült fel a kőbányai, a váci és a gödöllői művelődési ház is. Azonban a nagyfokú előregyártás nem adott lehetőséget a különböző típusú téri igények maradéktalan kielégítésére. Később a KÖZTI, (Középülettervező Iroda Nemzeti Vállalat) a Lakóterv (Lakó és Kommunális Épületeket Tervező Vállalat) , az Iparterv (Ipari Épülettervező Vállalat) is saját típusterveket dolgozott ki, vagy együtt fejlesztették azokat.

„A művelődési otthonok országos hálózatának megteremtése a szocialista kulturális politika egyik nagy vállalkozása volt, amellyel egy egységes szocialista intézménytípus kiépítésére törekedett.”⁵

A létrehozott kultúrházak meghatározó voltát a következő számadat egyértelműen bizonyítja: 1966-1970 között a meglévő 6757 közművelődési könyvtár közül 2571, 4033 filmszínház közül pedig 2290 kultúrházban volt. Ekkorra váltak a kultúrházak a közművelődés átfogó jellegű épületeivé.⁶ Ezek egy része, a *követendő típustervek* adaptációjaként készült el, azonban számos egyedi, környezetéhez teljes mértékben alkalmazkodó épület is megépült.

A kulturális fejlődés hatására új közösségi/találkozási terek jöttek létre. Sokszor már nem volt elég vonzereje a kultúrháznak, annak nagytermének. Gyakran a művelődési intézmények kényszerültek adott munkástelepek, gyárak, ipari létesítmények közösségi tereibe szervezni a foglalkozásaikat, hogy a rájuk ruházott állami funkciójukat betöltsék. A társadalom átalakulásának, a technika fejlődésének a nagy tömegek egyidejű befogadására specializálódott közösségi- és művelődési házak lettek a vesztesei. A kis csoportokat mozgó, egy-egy személyhez, szervezethez köthető, prosperáló ágazatokat folyamatosan kiszervezték a művelődési házak irányítása alól, azokat külön helyen, kisebb intézményekben, **függetlenül** üzemeltették tovább.

A TV, a rádió, az iskolázottsági szint, a magánkönyvtárak számának növekedésével, a „nyugat felé nyitás” lehetőségével a vidéki, nagyvárosi kultúrházak is egyre inkább perifériális helyzetbe kerültek, kiürültek. Nemcsak az „irányító” politikai szerv nem volt egységes, hanem a kultúrpolitikai törvény egyéni értelmezései miatt, a helyi alközpontok is egyéni érdekek alapján szerveződő intézményekként jöttek létre.

Mindeközben a művelődési intézmények fenntartására és az új beszerzésekre fordítható állami támogatás is folyamatosan csökkent. Ezen hatások együttesen azt eredményezték, hogy az intézmények odaadó, kreatív vezetés nélkül csődbe mentek, bezártak. Ezek következtében egyre inkább a saját érdeklődési körüket fejleszteni vágyó kis közösségi csoportok, és azok „klubjai” váltak a kulturális élet húzó egységeivé.

⁵ SZABÓ Pál, Hozzászólás az olvasóköri vitához, Művelt Nép, 1953/10, in: KOVALCSIK József, A kultúra csarnokai, A közösségi művelődés színterei, utópiák, mozgalmak, társadalomszervezés, a művelődési otthonok kialakulása, Editio Plurilingua Kiadó, Budapest, 2003, 15.

⁶ U.o, 340

A korábbi 3-400 fő befogadására képes nagy előadótérrel rendelkező kultúrházak funkciójukat veszítették. A társadalmi igények is egyre inkább a kiscsoportos, érdekes információkat nyújtó művelődési formák felé fordultak (fotó, informatika, film, zene). Ezek téri igényeit a korábbi intézményi rendszer épületei nem mindig tudták biztosítani.

A nagyterem csak egy-egy nagyobb, a közösséget érintő közös ünnep, mulatság alkalmával volt kihasználva, az év nagy részében sokszor funkciótlanul, üresen állt.

A '80-as évek végére a "magaskultúra" alapvető hordozóivá a könyvtárak váltak. Ezek biztosítottak lehetőséget a nyomtatott irodalom, majd később a hang és filmanyagok raktározására, közkinccsé tételére is. Ezért is válhattak ezek a helyek az akkori pezsgő szellemi élet központjaivá.

A könyvtár, funkciójából adódó nyitottsága, az érkezőtérhez való közelsége, szabadpolcos rendje révén új közösségi találkozási helyet hozott létre.

Míg a második világháború után a művelődési házak legfontosabb funkciója a színi előadások és nagyrendezvények megtartására alkalmas nagyterem ill. színházterem biztosítása volt, addig az 1959-es országos tanácskozás eredményeképpen született szabályzat már kimondja, hogy fokozottan hangsúlyozni kell a kiscsoportos művelődési formákat is (szakkörök, klubok), amelyek számára a nagyterem mellett elkülöníthető, de egybenyitható kisebb termek szükségesek. Ez összecseng az 1974. november 1-jén hatályba lépett Művelődési épületek művelődési otthonok tervezési előírásával is.⁷

Így került egy épületbe a színház, a mozi, a könyvtár és kiállítótér. Mindemellett néhány építész részéről, akik az oktatási létesítményekre specializálták magukat, megfogalmazódott egy olyan igény is, hogy komplex művelődési intézmények építése lenne kívánatos, amelyek ötvöznék a nevelési és kulturális funkciókat is, tehát az óvoda, az iskola is a művelődési házban lenne. Ezek nagyrészt ideáltervek maradtak.

Az 1970-es években a fent említett változás már megkövetelte a művelődési központok esetében a nagyméretű színházterem mellett a kisebb foglalkoztató helyiségeket, valamint egy, az épülethez kapcsolódó nagyméretű könyvtárat is. A színházterem ezen épületek magja, ezért elhelyezése praktikus és jól átlátható megoldásokat kívánt a tervezőktől. A nyitott közösségi terek a bejáráshoz közel, a szeparáltságot és elvontságot igénylő előadótér pedig mindig rejtett, azonban az előtérrel mégis összeköttetésben lévő központi helyen kapott helyet. A kor építési és gazdasági kultúráját jellemzi, hogy ezen tervek sokszor hiányosan, vagy erős kompromisszumok árán készülhettek el. Van ahonnan a hangszigetelés maradt ki – így funkcionálisan működésképtelen a ház –, van ahol a légkondicionálás hiányzik teljes mértékben.

Ahogy az 1976-os Közművelődési törvény fogalmaz: „A közművelődést szolgáló valamennyi intézmény közös feladata, hogy felkeltse a művelődés iránti igényt, közreműködjön annak kielégítésében, a közművelődés eszközeit és alkalmait mindenki számára hozzáférhetővé tegye, és ezzel szolgálja a kultúra demokratizálódását, a közösségi gondolkodás és életmód általánossá tételét.”⁸

A dolgozatban megvizsgált két ház is ebben az időszakban készült. Egyidejűségük ellenére a két épület funkciója, mérete, és tervezési koncepciója merőben más volt. A kiválasztásnál célom volt egy teljes mértékben „helyspecifikus”, az egyetemi oktatáshoz is köthető, valamint egy „típusterv” variációt is megismerni.

⁷ Művelődési épületek, művelődési otthonok tervezési előírásai MSZ-04.204/1-74, Építésügyi és Városfejlesztési Minisztérium, Építésügyi Tájékoztató Központ, Budapest, 1978.

⁸ KORMOS Sándor, *Közművelődési intézmények és szervezetek*, Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 1999, 20. Részlet az 1976-os közművelődési törvényből.

2. Vizsgálandó épületek:

Pest megyei Művelődési Központ, Pest megyei Könyvtár, Szentendre
Befogadó képesség: 400 fő
Tervezte: Hofer Miklós, 1968-69
Kivitelezés: 1974-75
Előcsarnokában egy 30m²-es Barcsay mozaik.

Szentendre, mint egy társadalmi és kulturális gyűjtőhely mindig is a kulturális élet elitéjébe tartozott. A művelődési központ kialakításánál a környezethez való alkalmazkodás kiemelt jelentőséggel bírt. Az épület anyaghasználatával, jó arányú tereivel, tömegével, megjelenésével jól illeszkedik a műemléki környezetbe.

Tervezésének kezdeti, egyik legfontosabb feladata a világhírű Barcsay Jenő által a városnak adományozott, geometrikus elemeket is tartalmazó, dolgozó polgárokat ábrázoló mozaik fókuszba állítása volt.

Ehhez az előtérhez kapcsolódik a színháztér, a könyvtártér, valamint a változtatható méretű kiállítótér is. A terek szeparálhatók, de szükség esetén egybe is nyithatók. Az épület közepére szervezett „sötét tömeg” körbeépítésével, az eltérő funkcióknak legjobban megfelelő világítási viszonyokat lehetett elérni. Az ház vegyes falazattal készült. Kívül örömi és izbégi kőből, belül vakolt téglafallal.

A könyvtárak az 1980-as évekig általában csak kiszolgáló elemei voltak a kultúrházaknak. Tervezett mérete Szentendrén sem volt elegendő fokozatosan fejlődő állományának és szolgáltatásainak kielégítésre. Erre az azonos funkciókat egy színnel ábrázolt tervezési állapot, valamint a mostani használat funkcionális alaprajzai is egyértelműen utalnak.

Az épület az 1980-as években bekövetkezett funkcióváltása következtében, nevében már csak a Pest Megyei Könyvtárnak (PMK) ad helyet, azonban nagyterme továbbra is helyi kulturális rendezvények színtere (színház, mozi, zenei előadások).

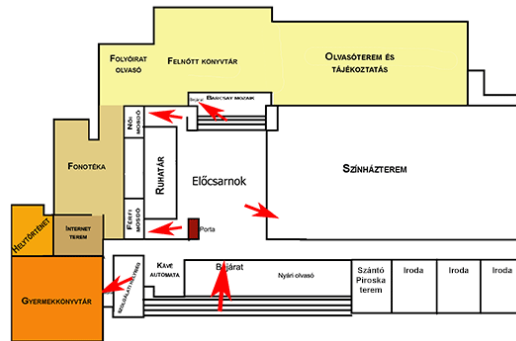
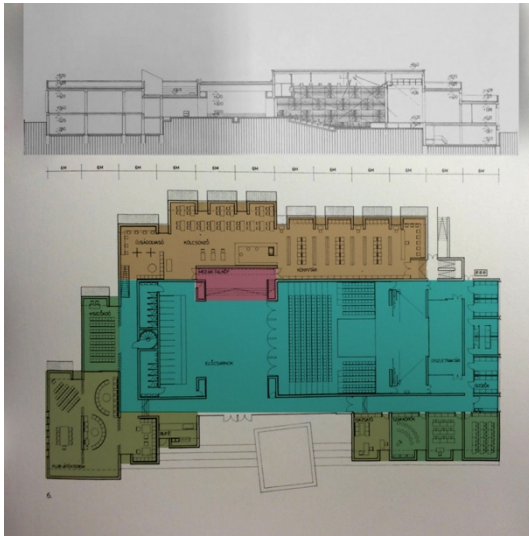
A könyvtár folyamatos térigény növekedése miatt a ház eredeti alaprajzi rendszere nagymértékben megváltozott. Ma a színházi mag egy kiegészítő elemként jelenik meg az épületen belül. A könyvtár helyett most olvasóterem és információs pult, a kölcsönző helyén felnőtt könyvtár, a kisterem helyén fonotéka, a klub és játéktér helyén internetterem, helytörténeti szoba, és gyermekkönyvtár található. A folyóirat- és újságolvasó nagyjából a helyén maradt. A kiscsoportos foglalkozások helyét az adminisztráció és az irodák vették át.

Aba Lehel szentendrei főépítész véleménye szerint a könyvtár szerkezete nem alkalmas bővítésre. Az épülethez a terület zsúfoltsága, szabályozása, műemléki jellege és környezete miatt egyébként is nehezen lehet az illeszkedést megtalálni. Valamelyik funkciónak új helyre kell költöznie.

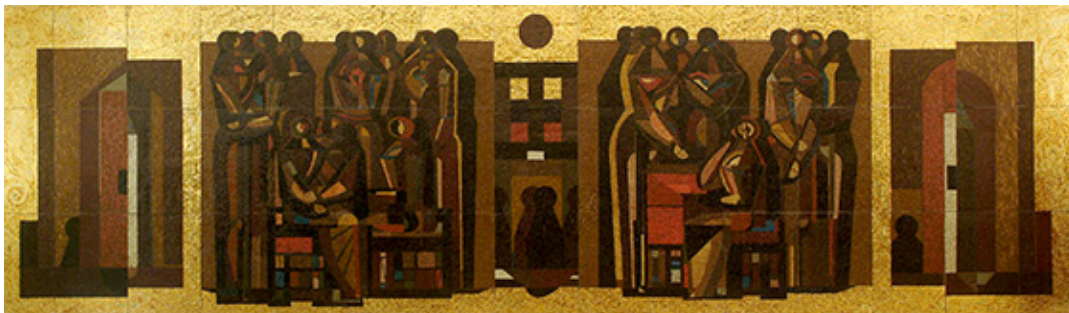
A könyvtár az európai trendeknek, társadalmi-közösségi igényeknek megfelelően szolgáltató könyvtárként üzemel. A könyvtár elektronikus katalógusa egy több mint 200 ezer tétellel rendelkező nyitott, kereshető dokumentumállomány.

Az alapvetően általános gyűjtéssel foglalkozó intézményben a szaktudományok könyvei éppúgy megtalálhatóak, mint a gyermek, vagy szépirodalmi alkotások. A könyvtár a terület társadalmi összetétele miatt kiemelten gyűjti a művészeti és pedagógiai irodalmat, valamint Pest megyére és Szentendrére vonatkozó helyismereti műveket is.

Pest megyei Kulturális Központ és Könyvtár

Akkor és most

Barcsay mozaik

Előadótér, Olvasószoba

Kőrösi Csoma Sándor Kőbányai Kulturális Központ, Kőbánya
Befogadó képesség: 486 fő
Tervezte: Tóth Dezső, 1973
Kivitelezés: 1974-75
Könnyűszerkezetes félgömb kupola térlefedés.

Az 1900-as években a kőbányai városrész villaépületekben élő nagypolgárság lakhelyéül szolgált. Kultúra iránti igényük kielégítése a Pataky Művelődési Központ elődjében, az 1879-ban alapított Kőbányai Casino intézményében fogalmazódott meg. Ezt részben közadakozásból, részben befektetésként építettek fel a belső Jászberényi úton 1899-ben. Ebben az épületben kezdődött el a kőbányai kulturális élet önszerveződése is. Nem sokkal később – egyedüli nagyteremmel rendelkező épületként – az újonnan létrejövő pártrendezvények színtere és otthona is lett. Szecessziós volta, funkcionális szűkössége, valamint történelmi múltja miatt 1975-ben újat építettek helyette az új „sugárút” mellett, a Szent László téren.

*"Egykor úri kaszinó volt, csak a kiváltságosok juthattak be a termeibe. Jól érzékelteti az a tény az új létesítményének létrehozásának szükségességét, hogy évente közel 300.000 kőbányai lakos és dolgozó látogatja rendszeresen az úri kaszinóból átalakított művelődési központot. A régi épület már nem szolgálhatja a szüntelen növekvő igényeket."*⁹

A új, típussterv adaptációként létrehozott modernista épületet Tóth Dezső tervei alapján építették. A ház a maga korában építészeti kuriózumnak számított lepényszerű, előre gyártott testéből kiemelkedő kör alakú előadóterével, jellegzetes kupolájával. Az épületet 1996-ban belsőépítészeti és gépészetileg egyaránt felújították. Az előregedett előcsarnok megújulásával az épület alkalmassá vált reprezentatív rendezvények, bálók, kongresszusok lebonyolítására. Színház, és kiállítóterének technológiai fejlesztése lehetőséget adott szélesebb körű kulturális igények kielégítésére.

A nagy befogadóképességű színháztér mellett kezdetektől az épületkomplexumban működik a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár egyik fiókkönyvtára is, több mint 1500 m²-en, 150.000 kötetes szabadpolcos könyvállománnyal. A teljes épület majd 4000 m²-es,

földszintes tömegű.

Színháztermének jó téri és technikai adottságai miatt az épületben gyakoriak a befogadott színházi előadások, komoly- és könnyűzenei koncertek, táncelőadások, bemutatók. A színházban egyidejűleg 486 fő tud helyet foglalni.

A művelődési ház további, kisebb terei a vonzáskörzetének valamennyi korosztálya számára széles körű programlehetőséget biztosítanak tanfolyamok, klubok és művészeti körök keretein belül. Azonban ez nem volt mindig így.

Az egyik legrégebbi, ma is megtalálható csoportos foglalkozás az 1980-ban indult helytörténelmi szakkör, melynek eredeti célja az volt, hogy hangfelvételekkel, fotókkal rögzítse a múltat, az akkori jelent. A ház galériájában ma állandó helytörténelmi kiállítás látható a korábbi szakköri munkákból.

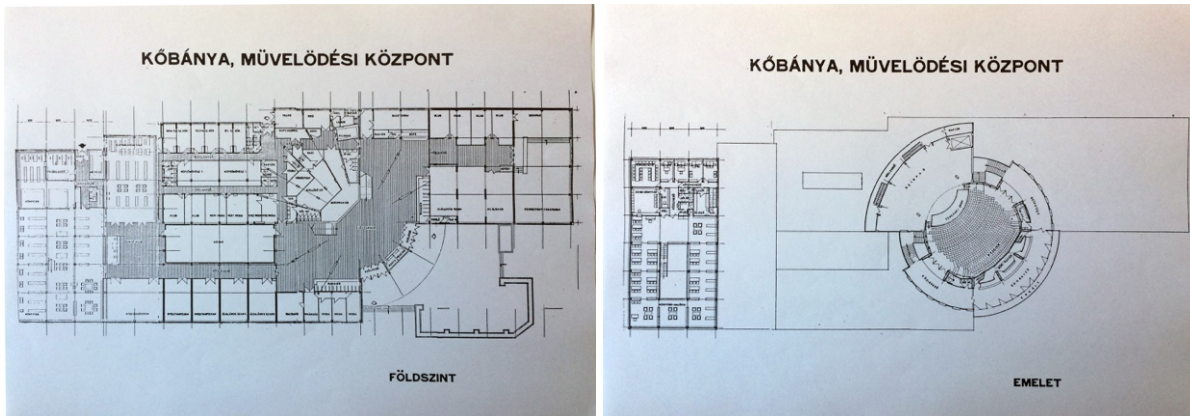
1975-90 között a művelődési házak feladata a lakóterületeken való kulturális jelenlét növelése volt. A lakosok egyre kevesebb szabadidejükben nem a közösségi találkozásra, a kultúra vágytak, hanem inkább otthon maradtak Tv-t néztek, vagy rádiót hallgattak, a belvárosba mentek. Ezért „Ha a hegy nem megy...” módon a művelődési házaknak szükségük volt kilépni az intézményük falain kívülre is. A programok folyamatosan kikerültek

⁹ <http://www.bmknet.hu/kozmuve-cdk/4/html/tartalom/t4.html> (utolsó letöltés: 2016.12.31.)

az kapcsolódó lakosság munkahelyeire. Így legalább 10 fős hallgatósága lett majdnem minden eseménynek. A kultúrára való igény csökkenése miatt, a hatalmas ház lepusztult, kiüresedett.

2011 januárjában, a területen található két kulturális intézmény, a Pataky Művelődési Központ és a Kőbányai Gyermekek és Ifjúsági Szabadidő Központ összeolvadt, belőlük jött létre a kulturális programokért felelős Kőrösi Csoma Sándor Kőbányai Kulturális Központ.

Kőrösi Csoma Sándor Kőbányai Kulturális Központ tervei- Tóth Dezső

Típusterv módosított kőbányai alaprajza- földszint – Típusterv módosított kőbányai alaprajza- emelet

Típusterv- könyvtár alaprajz- földszint – Típusterv- könyvtár alaprajz- emelet

Összefoglalás:

A megvizsgált épületeken keresztül, esettanulmányok elemzésével vizsgálom, hogy milyen vegyes funkciókkal üzemel jól egy kortárs kulturális intézmény, inkubátor ház. Milyen független alkotócsoporthoz tudják egymás támogatásával használhatóvá, és vonzóvá tenni azt mikro- és makro közösségi szinten. Vizsgálom az lehetséges beavatkozások mértékét, azok házra és közösségre gyakorolt hatását.

Hallgatókkal együtt dolgozva alternatív hasznosítási stratégiákat dolgozunk ki.

Vizsgálom a minőségi tömeggyártott elemeket, burkolatokat, mobiliákat, azok építészeti, formatervezői kapcsolódási lehetőségeit.

Fontosnak tartanám megvizsgálni a hagyományos módon felépülő közösségek, valamint az újszerű alternatív és civil önszerveződő csoportok működését is, azok építészeti és térigényét. A témám kapcsán – akár hallgatók bevonását is feltételezve – vizsgálnám pl. a Trafó, a Tűzraktér, az Artus, A Jurányi Inkubátorház napjainkban is jól működő példáit, de lehetőséget látok alternatív külföldi példák elemzésére is. Ezekből következtetéseket levonva lehetőséget látok további használaton kívüli építészeti is értékes épületek – akár az általam megvizsgált kettő– kortárs használati funkciójának meghatározására, esetleges egyetemi oktatáson belül történő kidolgozására. A témát érdekesnek, és elég érdekesnek is tartom egy tervezési tárgy (komplex-diploma), vagy egy hallgatói ötletpályázat kiírására is.

Irodalomjegyzék:

- Ferkai András, *Köztű 66 (42+24), Egy tervezőiroda története*, Vince Kiadó, 2015, Művelődési épületek Lantos Edit, 313-345
- Baku Eszter, kézirat: Művelődési házak, a kultúrház építő program gyermekei, 2011
- ¹SZABÓ Pál, *Hozzászólás az olvasóköri vitához*, Művelt Nép, 1953/10, in: KOVALCSIK József, *A kultúra csarnokai, A közösségi művelődés szinterei, utópiák, mozgalmak, társadalomszervezés, a művelődési otthonok kialakulása*, Editio Plurilingua Kiadó, Budapest, 2003, 14-16, 739,741.
- KORMOS Sándor, *Közművelődési intézmények és szervezetek*, Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 1999, 20. Részlet az 1976-os közművelődési törvényből.
- Művelődési épületek, művelődési otthonok tervezési előírásai MSZ-04.204/1-74, Építésügyi és Városfejlesztési Minisztérium, Építésügyi Tájékoztató Központ, Budapest, 1978.
- Részlet, a *Hogyan építsünk művelődési házat?* című rádióriportból (Sugározva: 1977. VI. 1. 17:07 Kossuth Rádió)
- *A művelődésügy helyzete és fejlődése 1966-1970 közötti időben, Minisztériumi titkárság, Felősktatási Jegyzetellátó Vállalat, Budapest, 31-53 __Annotált*
- Magyar tervezőirodák története , Építésügyi tájékoztatói központ, Budapest 2001, Schéry Gábor, Jeney Lajos DLA, 193-220, 337-345
- DUDÁS László szerk., *Madách Imre Művelődési Központ Vác 1976-2000*, Vác, 2006
- Branczik Márta, Fehérvári Zoltán, Hajdú Virág, Prakfalvi Endre, *Modern és Szocreál, Építészeti tervezés Magyarországon 1945-59*, Magyar Építészeti Múzeum, Budapest, 2006

Tervek, katalógusok:

- Zólyomi-Székely- Máriás, *Művelődésügyi títustervek katalógusa*, 1965
- Zólyomi –Székely-Mariás. *Művelődésügyi títustervek katalógusa*, 1962
- Kotsis Iván: *Épületek és tervek*, Pósa Károly Könyvkereskedő kiadása, Bp, Egyetemi Nyomda 1945.
- Építésügyi minisztérium Építésügyi Főosztály, *A Magyar Népköztársaság Országos Títusterveinek Katalógusa 1958*, Műszaki Könyvkiadó, 1958, 97-110
- SZÁRAY Lóránt, ZÓLYOMI Alfonz szerk., *Magyar művelődési létesítmények 1945-70, Műszaki kiadó, Budapest, 1970, 9-10, 178-218)*

Művelődésügyi cikkek:

- <http://mek.oszk.hu/07000/07044/07044.htm#12>
- <http://www.bmknet.hu/kozmuve-cdk/4/html/tartalom/t4.html>
- Esti Hírlap, XVIII. Évf. 212.sz, 1973, szeptember 10., „Ma délelőtt”- Alapkőletétel Kőbányán. Művelődési és ifjúsági központ épül a kerületben.
- Esti Hírlap, XVIII. Évf. 212.sz, 1975, július 12., Kulturális központ épül Kőbányán.
- Népszabadság, 1984. Augusztus 7. Kultúrközpont Kőbányán, Balogh Lajos a Pataky István Művelődési Központ igazgatója
- Kőbánya, Művelődési Központ műszaki ismertetés, 1975. November 2. Tóth Dezső
- Baku Eszter, Csernus Éva, A magyar építőművészek szövetségének történet 1902-1948 között, Építés-Építészettudomány 40(1-2) 113-134